
Dosker was zwaar geraakt door deze reactie van Kuyper. Hij voelde zich vernederd en had moeite deze tegenslag te verwerken. Hij voelde zich gedrongen persoonlijk te reageren en schreef Kuyper op 31 oktober:

Het was eene geheel persoonlijke critiek, niet officieus, in de capaciteit van kerkelijk afgevaardigde; maar *als rapporteur in deze zaak* voor bewust weekblad, – door mij geschreven. Geschreven *voor Amerika, niet voor Nederland*. Geschreven door iemand die in eene vrije kerk geboren en getogen werd; voor menschen, die in eene absoluut vrije kerk hun ideaal vinden. (...)

Maar hoe Dosker ook redeneerde, toelichtte en erkende onvoorzichtig geschreven te hebben,¹⁹ het naakte feit dat hij met twee tongen had gesproken viel niet te ontkennen. Hij stond terecht in een kwaad daglicht en kon er dus beter het zwijgen toe doen.

Resteert de vraag waarom Dosker achteraf zo negatief oordeelde over de Doleantie? Volgens Dosker was de oorzaak teleurstelling: 'I had fixed my *ideal too high*, and the reality brought a reaction; under the influence of which things appeared utterly different from what I had expected.'²⁰ Maar Kuyper had daar een ander idee over. Volgens hem was Dosker beïnvloed door anti-Doleantie-mensen uit hervormde kring. Nu was het een feit dat Dosker tijdens zijn Nederlands verblijf zich niet zozeer in Doleantie-kringen, als wel in lutherse en afgescheiden kringen had opgehouden. Deze omgang kan zijn oordeel hebben beïnvloed, maar een vriend van de anti-dolerenden in afgescheiden kring was Dosker zeker niet. Aannemelijk lijkt eerder, dat hij de scherpte van een conflictsituatie verkeerd heeft ingeschat en zich niet heeft gerealiseerd dat de dolerende zaak aan een zijden draadje hing. De Doleantie was in 1888 namelijk nog een ongewis avontuur. Kuyper en de zijnen waren niet alleen om psychologische redenen erg gevoelig voor sym- of antipathie van geestverwanten die buiten het conflict stonden, maar hun zaak hing voor hun besef ook werkelijk daarvan af. Dit bleek wel uit het feit dat de pers in afgescheiden kring Doskers artikel onmiddellijk gebruikte om de druk op de dolerenden op te voeren met het oog op een mogelijke vereniging met de Christelijke Gereformeerde Kerk.

Maar er was nog iets anders. Dosker zou later in zijn Van Raalte-biografie uitleggen dat een kerkelijke afscheiding alleen een reformatie is in de ware zin van het woord, indien ze gepaard gaat met een geestelijke vernieuwing. Toen zijn vader predikant was in Almkerk-Werkendam (1856-1862) is daar een opwekking geweest, waardoor

19. Zie ook: *De Heraut*, 16 december 1888.

20. *The Christian Intelligencer*, 13 maart 1889.